

A paedagogiai munka szervezésének új feladatai.

Írta: *Lechnitzky Gyula*, tanítóképző-intézeti tanár.

Az előadás vázlatja:

Nemzetünk súlyos helyzete. A győzelmet csak fejlett tudás és intenzív szervezettség biztosítja. A háború erőpróbája a nemzet összes energiájának, de az energiákat elsősorban a nevelés növesztette nagyra. A háború nemcsak kidomborítja a nemzetnevelés jelentőségét, hanem a fokozottabb honvédelem szükségességének belátása új értékes szempontokkal és motívumokkal gazdagítja paedagogiai rendszerünket. Az új feladatok parancsolólag követelik a paedagogiai munka, intenzívebb szervezését.

A szervezés előnyei. A háború szemléltető előadást tart a szervezés törvényeiről. Párhuzam a honvédelem és a köznevelés szervezete között. Kölcsönhatások, egymásrautaltság következményei. Ellentét a harci és békés szervezetek között.

A szervezés törvényei:

1. Az egység. A nemzetnevelés céljának egysége. Köznevelés és köztudat egysége. A paedagogiai szervek szoros kapcsolata.

2. A célszerű munkafelosztás. A paedagogiai feladatok és megfelelő szervek differenciálódása. A paedagogiai szakszerűség elve.

3. Munkaegyesítés. Tervszerű elrendezés. A harmónia és az ökonómia követelményei.

4. Produktivitás. Új feladatokhoz való alkalmazkodás. Fejlődésképes keret.

A szervezés eszközei: 1. Értelmi energiák. 2. Akarat. (Fegyelmezettség.) 3. Tőke és anyagi eszközök.

A szervezés formái: 1. Hivatalosak. 2. Nem-hivatalosak. Szabad egyesületek. Koalíció szükségessége. Oktatók Országos Szövetsége. Nemzetnevelők Egyesülete. 3. Közös szervezetek.

A szervezetek feladatai és fajtái:

1. Elméleti paedagogiai feladatok.

a) Tervezők, vezetők. Tanácsok. Rendszeres fejlesztésük. Szervezők szervezete.

b) A paedagogiai tudományos kutatás. Tudományos központok. Szemináriumok, laboratóriumok, kísérleti iskolák és műhelyek. Munkaközösségek.

e) A paedagogiai tudás terjesztése. Propaganda. Továbbképző intézmények. Egyesületek, folyóiratok. Paedagogiai szemle és kritika. Paedagogiai könyvtárak, múzeumok, kiállítások. A normák jelentősége. Paedagogiai könyvvállalatok. A szel-

lemi munka eszközei. Tudakozódó iroda. Beper-tóriumok. Katalógusok.

d) Paedagogiai központok.

2. Gyakorlati feladatok. A kivitel. Közművelődés és tanügyi közigazgatás. Az iskolák. Az auto-nómia követelménye. Fejlődést fokozó környezet teremtése, fejlődést kiváltó motívumok biztosí-tása. Érdek összhangja. Gátló tényezők elhárítása.

A szervezett nemzetnevelés eredményei és si-kere. Nagy szervezők tulajdonságai és hatásuk.

A háború kérlelhetetlen súlyos ökle lecsapott. Szétszórta az illúziók és önhitt hazugságok egész halmazát. Bízunk a kultúra hódító erejében, nagyra voltunk az erkölcsi haladás és az ember-nevelés hatalmas eredményeivel és ime, az ősi jelenetek ismétlődnek megint. Testvér a test-vér ellen, fog a fogért. És a háború borzalmi nagyobbak, mint voltak ezelőtt, véresebb és ke-ményebb a küzdelem, áldozatai rettentőbbek. Mert több ezer éves kultúra élesítette fegyvereit és az emberi szorgalom és zsenialitás összes vívmányainak csodálatos komplexumát a hadi-eszközökben és a hadsereg szervezetében mind együtt találhatjuk.

A hadsereg tökéletesebb, mint a békés társada-lom bármely szervezete. Hisz nagy dimenzióit, minden eddigit felülmúló hatalmát csak a szer-vezés kiválóságával érhetette el. Hogy mi eddig győztünk a számbeli túlsúly felett és ellensé-

geink tagadhatatlan gazdag kulturális fejlettségével szemben, azt a hadseregünk tökéletesebb szervezetének köszönhetjük. Technikai elsőbbségünk is, a motoros ütegek alkalmazása nemcsak a technikai elmeélnék, de gyári szervezetünk fejlettségének eredményei. Maga a háború nagy erőpróbája a szervezetnek. Nagyszerű és rettenetes kísérlet, mely a szervezés törvényeiről felvilágosíthat bennünket.

Az eddigi sikerrel és elért eredménnyel azonban nem elégedhetünk meg. Ez a háború feltárta a nemzetek titkos aspirációit. Megdőbbenve látjuk, mennyi bujkáló, alattomos ellenségről hullt le a lepel és ez ellenségek mind fojtottabb indulattal várják, mikor marcangolhatják szét ezt az országot. Hiszen ezer év óta úgysis hiába sóvárognak reá!

Most látjuk csak a veszedelem ijesztő arányait. Életkérdés a harci készség emelése. Minden tényezőnek közre kell hatni a nemzet jövőjének biztosítása érdekében.

Mi pedagógusok is tisztán látjuk feladatainkat. Tudjuk, hogy a háborúban tulajdonképpen szellemi erők mérkőznek.

A katonai kiképzés a szakismereteket nyújtja, a mesterségre csak megtanít. De a lelket, mely az egész hadiszervezetet élteni, ki képezte? Ki oltotta beléjük azt a tántoríthatatlan, haláltól nem félő kötelességtudást, a vas kitartást, az életveszélyek közepette is számító okosságot?

Mi hatványozza a gépek öldöklő hatását, mi adja meg a roham elsöprő erejét, ha nem a lélek eleven energiája, melyet a nevelés ápol? Ha így fel tudjuk kutatni a probléma mély gyökérszárait és kilesni a titkos első impulzusokat, akkor bontakozik ki előttünk igazában a nevelés teljes nagysága.

A nevelés előkészíti a győzedelmet. A sorsfordulat nemzetünk jövője felett nem fent észokon, a fegyverek zaja között dől el, hanem itthon a békében. Ha szorgos munkára használtuk fel az időnkét, akkor nyugodtak lehetünk a jövő felől. A háború erőpróbája a nemzet összes energiájának, de ez energiákat a nevelés fejlesztette ki. A nevelés, a szó legáltalánosabb értelmében véve. Közrehatottak a nevelés összes tényezői, a fizikai környezet, a társadalom és benne különösen a család és az iskola.

Bármily végzetes jelentőséggel áll előttünk a háború sorsunkat eldöntő volta, mégis elfogultság volna a nevelés célját csak a harci készség emelésében látni. Erezzük fontosságát, fájón tapasztaljuk az elkövetett mulasztásokat, de e cél csak egész nemzetnevelő tevékenységünknek egy részlete. A háború hatása az, hogy paedagogiai gondolkodásunkban a harci készség emelésének követelése nagyobb szerepet játsszon nevelői rendszerünk kiépítésében, mint eddig. Nemcsak a nemzet védelmének kényszerű szükségérzete hajt erre, hanem annak felismerése, hogy a

harcis készség rendkívül becses férfiúi és hazafiúi erények nagyszerű ideálja.

Soha oly próbára nem volt téve a testi és lelki derékség, mint most. Soha annyira nem domborodott ki a szolidaritásnak, az egymásrautaltságnak a jelentősége, mint a jelenben. Az egyén eltörpül önmagában, szinte semmire nem képes. Az egyéni érdekek, önző törekvések hiú játéknak tetszenek a háború nagy kérdései előtt. Csak ha együttesen lépünk fel, ha minden vagyunkat, értékünket a köznek bocsátjuk rendelkezésre, ha képesek vagyunk feláldozni a henyé, elpuhult kényelmet és kényeztetést ép úgy, mint mindazt, amihez az édes vonzalom ezer szála fűz, akkor remélhetjük, hogy ember-séges, jobb jövőt biztosíthatunk nemzetünknek.

Békében is dolgozunk, de mi az a háborúhoz képest?! Testi és lelki erőnk végső megfeszítése, összes képességünk hatványozott működése, hihetetlen nélkülözések elviselése szükséges, ha győzni akarunk. Az egyéni érdekek feltétlen alárendelése a közérdekek előtt, az egyéni szeszélyek elsöprése, szigorú fegyelmezettség, állampolgári önfeláldozó erények: ezek azok az értékek, melyeket a háború kiváltott.

A harci készség ezen erényei paedagogiai munkálkodásunk számára új, értékes célokat tűznek ki. A hazaszeretet már-már elhalványuló vonásai új szint nyernek és a szolidaritás új tüzet. Az állampolgári nevelés új tartalmat. A szer-

vezés új alapot. A paedagogiai gondolkodás új irányt.

Jobban látjuk, mint valaha, feladatunk súlyos voltát. Talán eddig sokkal könnyebben fogtuk föl nevelői tevékenységünket, mint szabad lett volna. Nem használtuk föl nemzetünk legértékesebb energiaforrásait: az emberi lelkeket és szervezetlenségünk rablógazdálkodást folytatott a meglévő lelki kincsekkel. Midőn körül vagyunk véve az ellenség millióiival, akkor a magyar nemzet minden tagjára szükség van. Mindenki-
ben fel kell a testi és lelki energiák maximumát ébreszteni. Mindenki-
ben kell az önállóság, a kezdeményező szellemet nagyra nevelni és a szolidaritás erényeit, a fegyelmezett, öntudatos akaraterőt a legmagasabb fejlettségig kiművelni. Mert ily emberek biztosítják a győzelmet a háborúban! És ilyenekre van szükség a békében is. Hiszen a béke is küzdelem. Nem oly véres, mint a háború küzdelme, de nem kevésbé komoly. Ellenségeink nem nyíltan és határozottan lépnek föl, hanem burkoltan és lassan ássák alá nemzeti létünk gyökereit. Saját kényelemszeretünkben, emberi gyöngeségünkben, önző hatalmi vágyainkban, fegyelmezetlenségünkben elsőrendű támogatókra találnak. Szervezetlenségünk pedig még tetézi a bajt.

Mert mi is a szervezés?

Emberi energiáknak egy cél érdekében való egyesítése. Szellemi energianövesztés. Az embe-

riség egész fejlődése a fokozódó terjedelmű és intenzívebb szervezéssel párhuzamban halad. Szervezetlen csoport magasabb feladat elvégzésére nem képes. Az ember véges munkabírása és véges esze csak nagyon kis területet művelhet meg, de hogyha egy cél érdekében tervszerűen egyesül a többiekkel, akkor energiája, munkaképessége nemcsak hatványozódik, hanem a szervezett csoport új szellemi energiák forrásává válik és soha nem sejtett alkotások nagy sokasága dokumentálja a szervezés eredményeit. A szervezés annál tökéletesebb, minél kiműveltebb emberek alkotják az illető társadalmat. Viszont a tudás általános elterjedése a szervezés útján gyorsabb és termékenyebb. Ha tehát intenzív nevelésben részesülnek az emberek, akkor nagyobb a tudásuk és a szervezés magasabb fejlődési fokát érhetik el és az emberiség nagy-szerű fejlődése biztosítva van. Lester Ward, híres amerikai szociológus vizsgálódásának végeredményét abban a formulában foglalja össze, hogy az emberiség boldogabb, békés jövője a tudás maximális elterjedésétől függ. Mi egy lépéssel tovább mentünk és ráutaltunk a paedagogia feladatára, mely épen a tudás elterjesztésén, tehát a jobb szervezés lehetőségén is dolgozik. Most, midőn évezredek kultúrái dőlnek romba, midőn oly sok édes bizalom és fejlődésbe vetett hit foszlik szét, nem szabad elcsüggednünk, hanem felismerve a haladás útját, tudatos és erős akarattal szervezni

kell a munkát, hogy H katasztrófák rettenetes pusztító viharát nemzetünk életéről elhárítsuk.

A háború szemléltető előadást tart a szervezésről. A hadsereg is társadalmi szervezet. A háborúban a szervezés hiányai rögtön és durván jelentkeznek. A háború egyszerűsít és sűrit. Társadalmi általános törvényszerűségek dombrodnak ki éles világításban a gyorsan torlódo események között. Rikítóan lehet látni azokat a jelenségeket, melyek az emberek egyéb társadalmi együttműködésénél, a folyamatok lassúsága miatt, a viszonyok bonyolultabb volta következtében elmosódnak.

Az élet és halál zordon tusája nem enged alkudni magával, itt nem segít a legügyesebb szofisztika, a legtetszetősebb póz, az ügyeskedő szemfényvesztés sem. Nyers erő, tiszta számadás határozott fölény uralkodik. A szervezetlenség legcsekélyebb hiánya súlyos bajokat okozhat. Itt egy helytelen intézkedés miatt nem kapnak ezren enni kellő időben, amott az ellenőrzés hiánya miatt a döntő pillanatban elkésik a segítségre küldött csapat. Másutt a protekció segítségével vezéri állásba került tábornok tudatlanságát tízezer holttest dokumentálja. Más alkalomkor el, lenkezőleg a vezetés kitűnősége nem tudja pótolni a közvetítők tudatlanságát és tájékoztatlan-ságát. Hiába rendelkezik valamely hadsereg bátor és lelkes katonákkal, ha a békeidőben a tisztek nem szerezték meg a szükséges szaktudást és

szakerényeket, vagy megfordítva, mit ér a legjobban kiképzett tisztikar, ha az egyes katonák nem állanak a tudás azon fokán, mely a feladatnak megfelel.

Jó hadsereg szervezetét úgy tökéletesíti, hogy ezek a bajok nem fordulhatnak elő. Intézményesen biztosítja a sikert legapróbb részletekig kidolgozott tervvel. Számba veszi az összes eshetőségeket. Éveken át kipróbálja a tudás minden raffinériáját felhasználva az ágyút tökéletesítő új ötletet. Pedáns alaposággal és elfogulatlansággal kutatja az emberi szervezésnek célszerűbb harci formáit. Számol az emberek hiúságával ép úgy, mint az önérzettel, a gyengeséggel s az emberi erők határával ép úgy, mint lelkesült bátorsággal, az erkölcsi erők nagyszerű lendületeivel. Egyrészt a technika kifejlesztése és másrészt a szervezés törvényeinek folytonos szem előtt tartása magyarázza meg a hadsereg kiválóságát.

A háború zord tanulságait érdemes minden oldalról tanulmányozni és értékesíteni. Minden emberi szervezetnek vannak közös tulajdonságai és a legfőbb törvények ugyanúgy határozzák meg a békés szervezetek élete folyását, mint a harci szervezetekét. A honvédelem és a nemzetnevelés között már feltárult előttünk az érdekes kapcsolat. Meglepően intenzív az egymásra utaltság és a kölcsönhatások ezer vonatkozása, nem is sejtett gazdagsága új problémákra világít rá. Ezek megoldására a háború is útmutatást ad.

A paedagogiai szervezetek sokat tanulhatnak a háborúból. Nem szabad azonban azokról a különbségekről sem megfeledkezni, melyek a háborús és a békés szervezetek között vannak. A különbséget szimbolizálhatja a kéz, mely mint összeszorított ököl súlyos csapást tud mérni az ellenségre, de másra bajosabban használható, míg a dolgozó kéz nem oly kompakt egész, de a sokoldalú ügyessége kiválóan alkalmassá teszi a legkülönfélébb munkára. A harci szervezet feltétlen alárendelést, vasfegyelmet követelnek az egyéntől. Az egyén élete, értéke mellékes. Fő a végső cél, csak a végső ütés legyen erőteljes. Míg a békés szervezet az egyéniség fejlődése számára kedvező. A sokféle feladat nagyszámú önálló egyéniséget kíván. A törekvés ezer módja és útja lehetséges. Egybefonódnak a különböző munkák és színes kultúra áll elő. Szabadabb a mozgás a békében, de a békés szervezetek is elpusztulnak, ha fegyelem nincs.

Mindkét szervezet engedelmeskedni tartozik az örök emberi törvényeknek.

Győzedelmes hadseregünk példát mutat nekünk a szervezésre. Kövessük e példát!

A hadsereg legfőbb jellemvonása az egység. A vezérkar a szervezet agyveleje, mely az egész küzdelem tervét alapos, hosszú, gondos munkával kidolgozta, mely a hadviselés egész előrelátható folyamatának legapróbb részletére és a jövő minden eshetőségére elkészült.

Van-e ily egység a köznevelésben? Hol van a paedagogusoknak az a vezérkara, mely a nagy célok összes következményeit végiggondolja, minden törvényt, minden rendeletet és intézkedést a köznevelés egységével hoz összhangba? Egységes-e a nemzetnevelői köztudat és közakarat? Van-e szoros együttműködés az összes szervek között? A hadsereg győzelme akkor biztos, ha az utolsó közlegényig mindenki át van hatva attól az erős akarattól, hogy a diadal érdekében erejét a legvégsőig fogja megfeszíteni. Egy akarat, egységes közszellem s köztudat kell minden nagy dologhoz.

A nemzetnevelés nagy céljai csak ez úton érhetők el.

Nem foglalkozom tovább e nagyjelentőségű problémával, mert hiszen az utánam következő tisztelt előadónak, Imre Sándor úrnak úgyszólván ez a témája. Csak ki akarom emelni, hogy már az első pont keretében rengeteg a tennivalónk és reméljük azt, hogy a háború, mely összekovácsolt bennünket és megszüntette a pártbeli ellentéteket ép úgy, mint a világfelfogásbelieket, meg fog tanítani bennünket továbbra is arra, hogy egyéni, illetőleg pártbeli nézetünket és érdekünket rendeljük alá az egyetemes nemzetnevelési elveknek.

Az egység és a szoros kapcsolat egyáltalában nem jelenti az egyformaságot. A hadseregnek is megvan minden feladatra a maga külön szerve.

Szigorúan örökös afelett, hogy a szerv a megfelelő munkához minél jobban alkalmazkodjék és speciális körében mesterré váljék. A nemzetnevelés legfőbb céljának elérése rengeteg sok részletmunka elvégzését követeli; minél gazdagabb valamely nemzetnek a kultúrája annál többféle feladat előtt áll. Differenciáltabb lesz a munkafelosztás és szakszerűbbé válik a munka. Kultúránk bámulatos fejlődését ép e szervezett munkafelosztásnak köszönhetjük. Csak a paedagogiában nem eléggé mély a munkafelosztás. Látszólag megvan pl. a különböző iskolafajtákban, de ha mélyebben tekintjük, láthatjuk a merev külső formákat, melyekkel nincs arányban a paedagogiai szaktudásnak a becsülete és kidolgozottsága. Nem csoda, ha a munkafelosztás elve nem objektív tényezők által van megadva és a felosztás sokszor inkább csak korlátokat szab a nemzet egyéneinek a fejlődése elé, mint haladásra ösztönző motívumokat. Pedig minden magyar tehetségre szükségünk van. Legyen szabaddá a pálya az értékes szellemi energiák számára, mindenütt oly művelésben részesüljenek, melyet a természetük követel és ne a szabványok Prokrustesz-ágya nyomorítsa meg fejlődésüket. Baj az, hogy az iskolaszervezeti kérdéseket gyakran oda nem való szempontok szerint intézik el.

Köznevelésünknek sok területén nem érvényesül a paedagogiai szakszerűség szempontja. Egész

paedagogiai életünk tele van a legkülönbébb érdekek, elvek, irányok konglomerátumával. Intézményeink, paedagogiai életünk, a laikusok szerepe stb. mind bizonyos be nem fejezett állapotról tanúskodik, minek természetes következménye, hogy köznevelésünk mai szervezeténél fogva nem képes oly kiváló eredményeket elérni, mint amelyet joggal lehetne tőle várni, ha csak a szakérdekek érvényesülnének mindenütt.

Megint példát vehetünk a hadseregtől.

Szigorú szakérdek uralkodik minden téren és ennek rendelnek mindent alá. A célok kitűzésében, az eszközök s emberek megválasztásában a legvégső következmények levonásától sem riadnak vissza. Semmi áldozat nem elég nagy, hogy céljukat elérjék. Históriai értékű városokat s nagy vagyonokat ép úgy feláldoznak, mint az emberek tízezreit.

A hadsereg gyökeres munkát végez.

De vajjon nem ilyen gyökeres munkát kellene-e a paedagogiai szervezés terén is követelni? Hiszen a nemzet legértékesebb kincséről, legszentebb értékeiről van szó. A jobb és boldogabb, a nemesebb létről vagy a silányabb teagódásról, a kulturális önállólanságról. Úgy vélem, egy nemzet számára az élet és halál problémájával egyenrangú a virágzó kulturális élet vagy a szolgai élet kérdése. Kultúrátlan, szegényes nemzetnek nincs biztosítva a léte e földön

mert előbb-utóbb beleolvad vagy meghódol a kulturált, gazdagabb ország előtt.

A csatatéren és az iskola falai között egyformán küzdünk a nemzet diadalmas fennmaradásáért.

Paedagogiai szakérdek döntsön tehát a közoktatási és köznevelési szervezés minden kérdésénél, a szervezeti formák megalkotásánál, a szervek önálló céljainak kitűzésénél, az eszközök kiválasztásánál, a pa3dagogusok kinevezésénél és az egységes munkaterv megalkotásánál. Győzzön minden téren a jobb, akkor remélhetjük, hogy a nemzet is fog győzni. A nemzet legszentebb érdekei forognak kockán. El a félrendszabályokkal! Ezek egy tál lencséért eladják az elsőszülöttségi jogot!

A sokféle szerv azonban csak részletmunkát végez. Ha megvannak a csavarok, a hengerek, kerekek, akkor szükséges ezeket az előre megszerkesztett terv alapján összeállítani, egymásba kapcsolódásukra vigyázva, az egész gépezet rendes működését ellenőrizni. A szervezet megalkotása s vezetése természetesen még sokoldalúbb követeléseket támaszt. Nemcsak az egységes terv alapján folyó munkára, a munkák egymásba kapcsolódására, egymást kiegészítő voltára, a hézagatlan folytonosságra kell ügyelni, hanem az emberek együttműködéséből keletkező sajátos tulajdonságokra is kell figyelni. Sajnos, elég gyakoriak az összeütközések, a fölösleges súrló-

dások. Az emberek érzékenysége hamarosan megakadályozza a szervezet jó működését. A jó kultúrpolitikus egyik fő gondja lesz a harmónia biztosítása. Egységes vezetés, méltányos bánásmód lesz az az olaj, mely a gépezet jó funkcionálásához kívántatik. A helyes takarékoság nem abban nyilatkozik, hogy a szervezet egyes tagjaitól vonjuk meg a méltányos jutalmat, hanem ellenkezőleg: az érdemet honoráljuk kellőleg, a jobb és nagyobb munkát fizessük jobban és az egész szervezet gépezetét helyesebb terv alapján tökéletesítsük, kellő munka speciálosodás útján gyorsabb és jobb munkát biztosítsunk, átgondolt munkaszabályokkal mindenkinek energiáját jobban kihasználjuk és végül helyes körültekintéssel minden embert odaállítsunk, ahol az ő képessége legtöbbet tud produkálni. A helyes kultúrpolitika az ökonómia elvét alaposan áttanulmányozott munkaszervezet javítása által valószínűsíti meg. Az amerikai Taylor-rendszer talán túlzottan élesíti ki e gondolatot, de bizonyos, hogy a szervezet működése fejlődésképes. Gondos tanulmányozás útján elérhető, úgy az ökonómikusabb funkcionálás, mint a munka-siker növekedése is.

E gondolatokat aktuális most fejtegetni. A háború nagy költségei parancsolólag követelik majd a nagyobb takarékoságot. M agy baj volna, ha e különben jogosult és helyes törekvés rossz útra tévedne.

A szervezet egyik legjellemzőbb tulajdonsága a produktivitás, a haladás. A gép is jól működik, de alkalmazkodni az új feladatokhoz nem tud. Önmagát tökéletesíteni, önálló célszerű szerveket létrehozni, új feladatok elvégzésére vállalkozni csak-a szervezet képes. A hadsereg e tekintetben is példát mutat nekünk. Bámulatos az életrealitása. Hamar felismeri az új helyzetet és gyorsan alkalmazkodik hozzá. Az új fegyvernemre ép oly gyorsan tér át, mint az új ruházatra. Ha szükséges, átszervezi az egész rendszert. Eldobja a régi elveket és új harcmódot vesz föl. Nagy tiszteletben tartott harci törvények máról holnapra elavulnak. Minden változik, csak egy nem: a győzelem kívánsága, a diadalmas cél.

A haladásnak e rohamából mi paedagógusok sokat tanulhatunk. Látszólag ugyan nem kényeszerítenek bennünket erre forradalmat okozó technikai találmányok, de a modern élet nagy szerű lendületei és ösztönzései ezeknél nem kevésbé hatalmasak. Az élet gyors lüktetése, heves, szinte erőszakos haladása paedagogiai munkásságunk elé is az új problémák halmazát dobja, melyekkel nekünk meg kell birkóznunk. A tornyosuló feladatok a segítőeszközök és módszerek tökéletességét követelik ép úgy, mint a hadseregnél. A szervezet törvényes formái fejlődés-képes keretet adjanak, mert különben hamar elavulnak és a haladás békőivá válnak.

A szervezés eszközei között elsők a szellemi energiák. A háború is megmutatta, hogy milyen értékes a magyar ember. Egyéniségének gazdag lelki kincsei csodálatra ragadták a világot. A paedagogiai munka szervezése pedig meg fogja mutatni, mennyi érték van a magyar pedagógusok karában még elrejtve; ötvenezer tanult főben bízhatunk, hol van az az akadály, melyet egységes akarat által áthatott fegyelmezett hadsereg nem tudna leküzdeni?! Az erős akarat a szervezetnek fő motora. Erős agitációval, tudatos tervszerűséggel kell az összes értelmi és akaratbeli energiákat összegyűjteni. Minél több van belőlük és minél értékesebbek azok, a szervezet is annál tökéletesebb.

E kettő teszi hatásképpé az eszközöket. A modern technika megtanított arra, hogy tanuljunk tisztelni az eszközök jelentőségét. Minden eszköz a szellemi potenciák gránátja, melyeknek átütőereje hatásképpességünket megsokszorozza. Minél jobb eszközt használunk, annál nagyobb eredményt érhetünk el.

Az említett eszközök mellett a tőke, a pénz szinte alárendelt szerepet játszik. A hadsereg nem kérdezi, hogy mennyibe kerül a 42-es mozsár, vagy mennyi érték pusztul el, ha a hídát fölrobbantja, csak a végső cél legyen biztosítva, akkor tízezerszeresen megtérül a költség. A befektetett összeg lehet akármilyen nagy, ha biztosak vagyunk abban, hogy a jövedelem még

nagyobb lesz. Vajjon nem ilyen természetű-e a nemzetnevelés is? Nem-e legdrágább kincsünk a szellemi energia? A szellem minden érték kútforrása, ez teremt semmiből nagyot. Nem tudjuk-e ennek értékét célszerű nevelési rendszerrel hatványozni?

A paedagogiai munka szervezése két oldalról történik. Egyik a hivatalos szervezet, az állam, az egyház. A másik az önkéntes, a szabad egyesületek. A kettő egymást kiegészíti. A közös cél csak egy lehet: a magyar kultúrállamért folyó nemzetnevelés. Az ellentét, sőt bizonyos féltékenység, mely a szabadegyesületekkel szemben mutatkozik, kell, hogy megszűnjék, mert a bizalmatlanság mind a két tényező működését gyengíti és a végső sikert kisebbiti. Sajnos, a kellő összhang nincs meg a szabadszervezetek között sem. Az egyesületek nem igen vesznek egymás munkájáról tudomást, a főcélrt gyakran szem elől tévesztik. Egyesületeink nagyon érzik, hogy a szervezés erő és kié a vezetés, azé a hatalom. De e hatalom elérése körüli féltékeny harc megakadályozza az igazi szervezés sikerét. Pedig a hatalom csak egy célt szolgálhat: a paedagogiai érdekekéét. Nemzetnevelési célunkat annál sikeresebben fogjuk elérni, minél tudatosabban dolgozunk paedagogiai életünk mélyítésén. Az elért siker megteremti a munka gyümölcsét is.

A nagy cél megkívánja az erőegyesítést. Az egyesületek koalíciója ne ábrándkép, hanem reá-

lis valóság legyen. Az Oktatók Országos Egyesülete van hivatva arra, hogy a széthulló energiákat a közös pedagógiai célok érdekében szervezze. Ezt kiegészítené a Nemzetnevelők Egyesülete, mely az összes nevelői hatások összhangzatos működését eredményezné. Az iskola hatását ugyanis a társadalom igen gyakran lerontja. E visszás állapoton segítene a Nemzetnevelők Egyesülete. A szabadszervezetek erősödése és sokoldalú kifejlődése igen kívánatos volna. Ezek tudnak gyorsabban alkalmazkodni az új megváltozott viszonyokhoz s mozgékonyaságuk miatt könnyebben haladnak előre. Náluk a produktív-képesség különösen ki van fejlődve.

A hivatalos szervezetek követik rendszerint azt az utat, amit a szabadszervezet kipróbált és szentesítik az újat, fegyelmezettebb hadsereget állítanak a feladat elé és azért nagyobb energiával tudnak küzdeni a sikerért.

E kétféle értékes tulajdonság egyesül a félhivatalos vagy közös szervezetekben. A szabadegyesületek révén nagyobb mozgékonyaság, jobb alkalmazkodóképesség, gyorsabb, tettekésebb produktív energia áll rendelkezésre és a hivatalos szervek közreműködése miatt nagyobb lesz az egység s a fegyelem, határozottabb a cselekvés.

Ily szervezetekre a jövőben még nagy hivatás vár.

Fontos a szervezetek formája, de fontosabb

az, hogy a szervezett emberi társadalom sajátos törvényeit is ismerjük. Szociológiai vizsgálódás alapján kell megállapítani a különleges viszonyokat és a szervezeteket ennek megfelelőleg átalakítani. Az élet nem igen törődött ily elméleti kérdésekkel, a gyakorlati feladatok sokasága szervezésre kényszerített rá és így előbb keletkeztek minden téren a gyakorlati szervezetek.

Az elméleti paedagogiai érdekeket szem előtt tartó szervek későbbben alakultak ki.

A paedagogiai munka szervezésének törvény szerűségét sem katatták még ki. Pedig e látszólag elméleti kérdés megoldásához van fűzve a munka sikerének nagysága. A paedagogiai igazságok kutatása a véletlenre van bízva, az egyének privát vállalkozására. Csak természetes, hogy e szervezatlenség megboszulja magát. Minden téren vannak fájó hiányok, melyeket a közoktatási pénzáldozat rohamos növekedése sem tud kiküszöbölni. Sőt a közoktatás fenntartásáért szánt összeg sokszor problematikussá válik, mert az alkalmazott módszerek, elvek, segédeszközök nincsenek tudományosan mérlegelve, kitanulmányozva.

Bezzeg a hadseregnél az másképen van. Külön szerve van, mely a hadviselés új módszereit tanulmányozza. Nagyarányú kísérletek folynak a célszerűbb szervezet megalkotása érdekében. Hosszú éveken keresztül dolgoznak az eszközök

tökéletesítésén. Nem riadnak vissza a befektetéstől, mert tudják, hogy értékeset csak így lehet produkálni.

A paedagógiában is ilyen tervszerű, körültekintő, kutató s termelő munkára van szükség.

Tagadhatatlan, hogy minálunk is élénkül a hivatalos paedagogiai szervező munka. Az elég szép számban keletkezett országos szaktanácsok és szakfelügyelőségek feladata a paedagogiai szaktudás által követelt irányban szervezni a köznevelés egy-egy területén a tennivalókat. A differenciálódás megindult. A tervszerű vezetés hatását látni lehet már több helyen. De ez még nem elég rendszeres. Hiszen a legfontosabb területek nincsenek szervezve. Így a népoktatás, az ifjúsági egyesületek, a középiskola paedagogiai problémái számára nincsen ilyen szerv. Mondhatná valaki, hogy ott van a közoktatási tanács és a minisztérium. Csakhogy a minisztérium a végrehajtó hatalomnak, a közigazgatásnak egy szerve, nem ér rá hosszabb tanulmányokat igénylő problémákkal foglalatoskodni. A közoktatási tanács pedig feladatainak sokfélesége miatt egyetemes jellegű és leginkább azoknak a gyakorlati problémáknak megoldásán fáradozik, melyeket a minisztérium hozzáutal.

Az intenzívebb paedagogiai munka sikere a szaktanácsok rendszeres felállításához fűződik. A rendszer kiépítésénél nem szerepelhet csak az iskolák szempontja, hanem a paedagogia rend-

szerétől kell kölcsön venni az elvet a szervezésre.

E szaktanácsok felállítása azonban csak az egyik lépés, kell, hogy kövesse a másik: az integrálási folyamat, vagyis a szervezők szervezése. Gondoskodni kell arról a legfőbb egységről, mely az összes tényezők sikeres együttműködésén fáradozik. A változó minisztériumoktól független állandó szerv alakuljon ki, mely a fejlődés folytonosságát, egyenletes haladását garantálja.

A paedagógiában is hivatalosan szervezni kellene a paedagogiai kutatást. Tudományos paedagogiai középpontokra, szemináriumokra, kísérleti iskolákra van szükség, hol a jobb módszereket kipróbálják, tanszerkészítő-műhelyekre, hol a taneszköz tökéletesítésén dolgoznak, laboratóriumokra és tervező-irodákra, hol az iskolaépületek higiénikus és paedagogiai érdekét tudományos alapossággal állapítják meg, irodalmi központokra, hol a jobb tan- és segédkönyv keletkezését előkészítik.

Itt sem szabad visszariadni a befektetéshez szükséges összegtől. A helyesen szervezett kutatás ép oly gyümölcsöző és 100%-ot fizető lesz, mint a hadviselésnél vagy a technika más terén. Ha az üzleti alapra fektetett vegyi gyárak külön mérnököket tartanak fenn, kik a kísérleti laboratóriumokban kutatnak új vegyi eljárások vagy új vegyi anyagok után, miért ne tehetné azt az állam is, mely nemcsak üzleti, hanem magasabb

ideális célok és érdekek által is ösztönözve van erre? Bizonyos az, hogy az iskolaépítés, az iskolaberendezés, a taneszközök és a paedagogiai irodalmi segédeszközök, műhelyek, munkaközösségek kézzelfogható jövedelmet biztosítanak az államnak. Hiszen erről tanúskodnak azok a munkálatok, melyek itt a Tanszermúzeumban folytak.

A németek azok, kik e téren is gyorsan belátták a szervezés célszerűségét. Zseniális császárunk, Vilmos, több milliós alapítvány segítségével létesítette a berlini kutató-intézeteket. A paedagogia számára is keletkezett a Vilmos császár jubileumi alapból az «Oktatás és nevelés központi intézete», mely több virágzó intézetet egyesít magában. Magába olvasztotta a fejlett berlini tanszermúzeumot, a gazdag paedagogiai könyvtárral és számos okmánnyal rendelkező paedagogiai tudakozódó hivatalt, a kiváló német oktatásügyi kiállítást. Ez intézet hatalmas koncepciójú szervezetet kapott, nemcsak mindazokra a feladatokra vállalkozik, melyet az előbbi intézetek végeztek, hanem élére akar állani az összes paedagogiai törekvéseknek. A kutató és a paedagogiai haladásért dolgozó munkaközösségek számára központot akar teremteni kísérleti laboratóriummal, kísérleti iskolával ellátva igazán nagyszerű eredményeket produkálhat. Nemcsak hivatalos intézet, hanem érintkezést keres az összes paedagogiai fejlődésért dolgozó szabad-

egyesülettel, hogy ily módon a lüktető eleven étellel is a legszorosabb kapcsolatot megtartsa s biztosítsa azt az értékes, folytonos ösztönzést, mely a bürokratikus megmerevedéstől óvja meg a hivatalos intézményt.

Ez azonban csak egyik kezdet. A paedagogiai kutatásnak egy másik, nagyszabásúnak ígérkező intézete Meumann vezetése mellett keletkező központi intézet a gyermekvédelem, gyermektanulmány és a kísérleti paedagogia számára. Más országokban is szervezik a paedagogiai kutatást, pl. e célra szolgál a genfi Eousseau-intézet, nem is szólva az amerikaiak nagyszerű intézményeiről. Bizonyos, hogy a köz érdeke ezen téren is minél előbb rendszeresíteni és szervezni fogja az erőket. Nálunk szerény keretek között dolgozó egyesületekre, anyagi megélhetés gondjaival küzködő egyénekre van bízva gyakran a legfontosabb munka. Bármily becsületes e törekvés, mégsem vezethet nagy eredményekre, mert mindegyik tényező egyedül dolgozik megfelelő, sarkalló motívumok nélkül. Az erőt és szellemi szárnyakat növesztő szervezet hiányában nem lehet várni a nagy feladatok megoldását, a helyzet javulását. Pedig de szép volna, ha az összes iskoláink a lehető legcélszerűbb és legszebb épületben volnának elhelyezve, a lehető legalkalmasabb berendezéssel és tanszerekkel ellátva és a legjobb tankönyvet tudnók a gyermekek kezébe adni, a legjobb vezér- és segédkönyvet az összes tanítóknak.

Nem mondok merészet, ha állítom, hogy a mostani költséggel, egységesebb szervezéssel és kellő előkészítő tanulmányok után sokkal szebb sikert lehetne elérni minden téren. A nagyüzem elveit kell itt is szem előtt tartani, gondos tanulmányozás után megállapítani a normákat, kidolgozni a megfelelő és kellőleg differenciált munkafelosztást és ezek alapján hozzálátni a nagy termeléshez.

A paedagogiai igazságok kiderítése és kutatása az egyik feladat, a másik, nem kevésbé fontos feladat a paedagogiai tudás terjesztése. Hiszen a paedagogiai tudomány máris nagyszerű igazságokat derített ki, melyeket követve gyönyörű alkotások hirdetnék az igazságok rendkívüli értékét. Közkinccsé kell tenni e tudást.

A hadsereg a haditudomány összes vívmányait rögtön alkalmazza. Gyorsan megtanítja rá embereit és annak megfelelői» átformálja az egész hadviselést.

Mennyi akadállyal kell küzdeni a paedagógiában bármely reformnak? Miért terjednek itt az eszmék lassabban? Miért nem használjuk a jobb fegyvereket nagy céljaink érdekében? Miért nem dolgozunk itt mindnyájan az új vívmányok összes értékes eszközeivel?

Mindezek a kérdések feltárják paedagogiai szervezetlenségünk egy-egy égető sebeit.

Megállapításunk itt is, mint előbb, nem akar kritika lenni. Merészség volna a nálunk oly szép

eredményeket mutató működéseket akár az egyik vagy a másik oldalon nem méltányolni. Ha azonban a nagy feladatoknak megfelelőleg fejlődni akarunk, akkor magas, mondhatnám ideális célokat kell kitűzni és a legnagyobb igényeket kielégítő mértéket alkalmazni. Fogjon el bennünket az a szent elégtelenség, mely minden nagyobb tett szülőanyja.

A paedagogiai tudás nagyarányú terjesztése a szervezetek legváltozatosabb faját kívánja. Szolgálja hathatós propaganda e fontos feladatot ép úgy, mint a hosszabb lélegzetű problémákkal megbirkózó tudományos kutató-központ. A tanító- és tanárképzők szép alapvető működését ismerjük. Nagy sikert tudnak felmutatni a továbbképző-kurzusok, melyek újabban a tanítóság körében meglepő pártolásra találtak. Ezek továbbbépítése feltétlenül szükséges. Külföldön a továbbképző-intézetek között a paedagogiai akadémiák dicsekedhetnek szép eredményekkel, nálunk a fővárosi paedagogiai szeminárium fejt ki e cél érdekében elismerésreméltó működést. Az állam még nem mutat hajlandóságot a további lépésre, pedig a parancsoló szükséglet előtt nem célszerű kitérni. Ily hivatalos szervezésre, illetőleg támogatásra annál is inkább szükség van, mert, sajnos, egyesületeink nem végeznek e téren oly mélyen megalapozott, céltudatos munkát, mint pl. a németországi tanítóegyesületek. Ott a tanítóegyesületek keretében alakult munka-

közösségek óriási erőt fejtenek ki, hogy a tanítóság szellemi nívóját emeljék. Csak rá kell utalni a berlini Pädagogische Zentralera vagy a Bund für Schulreformra, vagy a lipcsei tanítóegyesületre stb. Óriási feladatok várnak itt megoldásra, hogy az egyesületi élet a szervezett hadsereg gyanánt harcoljon a nemzetfenntartó igazságok elterjesztéséért és megismeréséért.

Fájó érzések fogják el az embert, ha paedagogiai irodalmunkra és a folyóiratok eredményeit vesszük vizsgálat alá. Mennyi nemes ambíció és munka vész el itt is! Paedagogiai termelésünk hasonlít valóban az ugaron hagyott területekhez, hol a pompás virágok ezreiben senki nem gyönyörködik és az értékes gyümölcsöt senki nem gyűjti össze. Csak egyes közép-pontokban van már intenzívebb, egymás munkáját figyelembe vevő, egymásra építő munkálkodás. A múltban a magyar paedagogia irodalma még mostohább sorsban részesült. Rengeteg a munkák száma, a nekirugaszkodások, a félbemaradt alkotások száma pedig légió. Ezek mellett tagadhatatlanul szép számban vannak a kerekded, nagyobb koncepciójú, értékes alkotások. De ezek élete is rövid és hatátnélküli. Folytatás nincs. Mindenki elülről kezdi, vagy idegen, különösen a német hatás alapján dolgozik. E szervezetlen munka, következtében nem csoda, ha nehezen tud kifejlődni a magyar paedagogiai gondolkodás.

A sok apró folyóirat helyett egypár kevés, de tartalmas, gyakran megjelenő folyóiraatra van szükség. Sokat tudna segíteni egy fürge, mindenre figyelő, minden mozgalmat és cikket ismertető paedagogiai szemle. Ha ilyennek a szerkesztője bír avval a bátorsággal, hogy az egészséges kritikát belevigye kritikátlan paedagogiai életünkbe; ha mindenki, még a legutolsó falusi tanító is tudja, hogy működését figyelik és a köz szempontjából megbírálják, akkor lehet remélni, hogy jobb állapotok fognak bekövetkezni. Örvendetes, hogy ily irányban is megindult újabban a munkálkodás. A Magyar Paedagogia és más lapok is figyelemmel kísérik a magyar paedagogiai életet, de ezek is küzdenek magyar viszonyainkat jellemző akadályokkal s különösen az anyagi eszközök elégtelenségeivel.

A tudás terjesztésének legkiválóbb eszköze a paedagogiai könyvtár. Aki ismeri az amerikai könyvtárak mai állapotát, az tudja, hogy a könyvtár többé nemcsak féltékeny őrzője a szellemi kincsnek, hanem a modern, gyorsan haladni akaró szellemi életnek egyik legjobb munkatársa. Ily könyvtár dolgozik a modern, nagy üzlet mesterfogásával, csakhogy a maga célját minél jobban elérje. Nagyszabású és kidolgozott apparátusával képes bámulatos hatásokat elérni. Gondosan tanulmányozták a könyvtárak sajátos szervezetét, kifejlesztették a könyvtári technikákat és így elérték, hogy a modern könyvtár a

szellemi potenciáknak az a rezervoárja lett, mely a legváltozatosabb csatornák segítségével behálózza a szellemi munka egész területét és mindenütt nemcsak rendelkezésre áll, hanem valóssággal szuggerálja a használatát.

A múzeum is a modern életben újjászületik. A kiállítási technika fejlődése, karöltve az energiamegfeszítést követelő versenyekkel, rohamossá teszi a haladást. A múzeum gondos őrzője a múlt nagy értékeinek, de éber figyelője az új vívmányoknak is. Sokféle szempont szerint rendezett változatos kiállításával, a legújabb vívmányokat is bemutatva, állandóan aktuális marad és midőn új és új köntösben jelenik meg, akkor nemcsak a folytonos érdeklődést biztosítja, hanem rendszeres összehasonlításokat lehetővé téve, a tudományos vizsgálódásra alkalmas kiállításával eleven középpontja, lüktető szíve lesz a haladásnak.

A tanszermúzeum a legjobb fegyvereket mutatja. E fegyverek fejlesztése folytán munkálkodik. A legjobb típusok normalizálása által általános elterjedését segíti elő azoknak. A normalizálás és egységes felszerelés ökonomikus jelentősége az állam szempontjából rendkívüli nagy. Általa élvezi a nagyüzem minden előnyét, olcsóságot, kiválóságot és egyöntetű magas színvonalat.

Sajnos, nincs alkalmam most, hogy az itt kínálkozó rendkívül érdekes feladatokra egyen-

ként rátérjek és a fejlődés sokféle útjaira rámutassak. Csak ki akartam emelni azokat az értékes szolgálatokat, melyeket a paedagogiai könyvtár és múzeum a paedagogiai munka érdekében tett és tehet.

A tudás terjesztése azonban paedagogiai irodalmunk fejletlensége miatt nagy nehézségbe ütközik. Minden kérdésnél hiányzanak azok az ügyes kis könyvek, melyek az illető területen a paedagogia jelen állásáról könnyen és gyorsan tájékoztatnák az érdeklődőt.

Sajnos, a legtöbb problémánál még mindig külföldi forrásmunkákra vagyunk utalva. Es a paedagogiai színvonal emelését, nemzeti föllendülését ilyen munkáktól nem várhatjuk. Pedig a tudás nagyarányú terjesztésének alapfeltétele a magyar paedagogiai irodalom megteremtése. Gyors segítségre van szükség. Ilyet pedig csak tetszetős, egymásután nagyszámban megjelenő képes, füzetes vállalattal lehetne elérni. Olcsó, mindenki által megvehető, kedves kis könyvecskék piacot tudnának találni, olvasásra ösztönöznek még azt is, aki eddig a vaskos, nehézkes könyvektől visszariad. Sokféle könyvre van szükség, hogy mindenki megtalálhassa azt, ami érdeklő és ilyen módon csalogattatná a szakirodalom olvasásához. Tízezer példányban kell mindegyiket elterjeszteni, hogy biztosítva legyen az általános elterjedése és hogy mindenki tudomásul vegye. A modern rotációs gőzsajtó olcsón

tud ilyen szellemi potenciákat kidobni, melyek bizonyára a paedagogia mezején is biztosítanak a diadalmas előrenyomulást.

E könyvek között a paedagogiai repertóriumok, katalógusok, a szellemi munka segítő eszközeit ismertető könyvek is legyenek, melyeket most oly nagyon nélkülözünk. A valóság gazdagságát tárnák föl. Hiány nélkül megmutatnák mindazt, ami már megvan és ezáltal mindenkinek hozzáférhetővé tennék. Repertóriumok és katalógusok biztosítanak az egymás munkájáról való tudomásszerzést, az egymás munkáján való építést. A munka eszközeinek, módjainak, eredményeinek megismertetése célszerűbb és ökonómikusabb termelésre tanítanak rá mindazokat, akik ennek nemismerése miatt hiába pazarolták el erejüket. Az alkotásnak, föltalálásnak és termelésnek ép úgy megvan a maga technikája, mint minden másnak a világon.* A tudás ezer kérdésére pedig a tudakozódó-iroda adjon választ. Ily iroda gyorsan útbaigazítana mindenkit, megkímélné a fölösleges időpazarlástól és elkalandozástól, kezébe adná rögtön a legjobb választ, vagy legjobb útmutatást.

Sokféle föladat sokféle eszközt tételez föl. Egymásbafonódásuk képes csak kielégíteni a mai élet változatos szükségleteit.

* Lásd: Lechnitzky Gyula, Alkotómunkára való nevelés. Budapest. Athenaeum. 1912. 304, 1.

A pedagógiai élet e gazdag fölvirágzása esetén is egy központra szükség van. Ez jelölne irányt. Enélkül az energiák szerteszellenek. Minél erőteljesebben lüktet az élet, a központ, az organizmusnak szíve annál intenzívebben működik.

A fegyelmezett, de mégis gyors átalakulásokra és fejlődésre képes szervezet csak a hivatalos és nemhivatalos, tehát egyesületi élet kapcsolatából keletkezhetik. Ilyen vállalkozhatna legcélszerűbben a tudás terjesztésének sokoldalú föladatára.

Mindezek a most említett szerveknek előkészítő szerepe volt. És bármennyire is hangsúlyozzuk az elméleti kutatások, a gondos tanulmányozás, a maximális tudás megszerzésének jelentőségét, a legfőbb mégis a kivitel, maga a nemzetnevelés ténye. A gyakorlati szervek között a tanügyi közigazgatás és az iskola s a közművelődési intézmények sokféle fajtája igyekszik megfelelni speciális nagy föladatának. Merészség volna most itt röviden a szervezés törvényei szempontjából bírálat alá venni a gyakorlati szavakat. Csak föltesszük a kérdést:

Eléggé szervezett-e a nemzetnevelői tényezők kölcsönhatása? Megvan-e az egység, a szoros kapcsolat a közoktatás egész szervezetében? Van-e külön jól működői szervünk minden nevelési cél számára? E szervek között megvan-e a kölcsönhatás; az egymásrautaltság érzése eléggé ki van e fejlődve?

S jellemzi-e e gyakorlati szerveket a szükséges változások iránt a kellő fogékonyság, a teremtő elv, a produktív haladás érvényesül-e?

Mindezen kérdések megérdemelnék a hosszabb vizsgálódást. A szervezet törvényeinek vannak ezek is alárendelve, tudatos követése a haladás biztosítéka és semmi frázis vagy jámbor óhajtás nem takarhatja el a rossz szervezés hiányait.

Minden szervezetnek megvan a maga élettörvénye, megkívánja az éltető levegőt. A környezet lehet fejlődéstfokozó vagy gátló. A közoktatási szervezet is élő organizmus, mely sajátos törvényei szerint növekedik, virágzik vagy senyved. E relatív önálló életet kell ismerni és sajátos törvényszerűségéhez való alkalmazkodás relatív autonómiát követel. Minden téren respektálják már a szak tudást és szakérdekeket. A köznevelés területén se érvényesüljön az idegen szempont és idegen hatás.

A gyakorlati szerveknek számolni kell az emberi természettel. Nem lehet azt erőszakkal megváltoztatni. A helyes felfogás nem kicsinyeli az erkölcsi erők értékét, de látja az emberi ösztönök nagy hatását. Harmóniát kíván a kettő között létrehozni. Meg nem felelő környezet, dilemma elé állító helyzetek provokálják az önző indulatok kiütökzését. Hej, de sokszor győzedelmeskednek ezek a nemes törekvések fölött! Jó az emberi gyengeséggel számítani, helyes megművelni a talajt, nehogy dudva rabolja el az éltető nedveket; okos dolog előrelátóan gondoskodni a

szükségletek kielégítéséről, nehogy a szegényes táplálék miatt kevés értékű gyümölcsöt termeljen; bölcsesség jól megfigyelni a fejlődés természeti törvényét és ezekhez minuciózusán alkalmazkodni, nehogy egy pár mulasztás megfosszon bennünket intenzív munkánk jogos eredményétől. Az egész környezetet, a szervezetet úgy alakítjuk át, hogy a környezet és ember között lévő kölcsönhatásokból a haladásra ösztönző nagy erejű motívumok pattanjanak ki.

A gyakorlati szervezés a politika egyik legfőbb dolga. Ennek főadata oly törvényeket megalkotni, hogy a közoktatás és köznevelés munkásai számára a hivatás szervezete, a szolgálati szabályzat, az ellenőrzés, az előrehaladás és egyéni sorsjavulásának a feltétele fejlődést provokáló legyen. Talán legfontosabb feladat, hogy a köz és az egyének külön érdekeinek összhangja biztosíttassék. Ha az érvényesülés, az anyagi előnyök nyérése más úton jobban talál kielégítést, mint a hivatásos körben, akkor hiába hangzanak el az ideális követelések magasztos és szép szavai, az önző ösztönök óriási feszítő erejét nem lehet tartósan elfojtani, feszültségük új nyílásokat keres, melyek a keveset ígérő mindennapi munka helyett új, jövedelmezőbb utak felé tódulnak. Nem fognak maximális energiafeszítéssel dolgozni az emberek, ha megvan a divergencia az önző és az ideális ösztönök között. Az energiafokozást csak oly szerencsés szervezet biztosítja,

melynél az önző ösztönök érvényesülése előtt csak egy út van nyitva, t. i. az, mely a hivatásban való fokozottabb munkateljesítmény jutalma. Ha az érdem csak a paedagogiai munkásság alapján érhető el, előrehaladásnál csak paedagogiai szakérdekek döntenek, a nagyobb ambíció és erősebb munkaenergia előtt az út nyitva van a legfelsőbb állásig, ha kellő védőintézkedésekről tudunk gondoskodni az illetéktelen befolyásokkal szemben s a protekció, a pártérdek zavaró hatását meg tudjuk szüntetni, akkor remélhetjük, hogy az emberek maximális tudásukkal és teljes energiájukkal fognak dolgozni a hivatás által kijelölt célok érdekében.

Az élet nem enged magával alkudni. A szervezés vaskos hibái az egész intézményt illuzóriussá teszik. A kultúrértékekért vívott küzdelemben a fegyelmezettebb, érdekeit tudatosan védő, nagyobb intelligenciával bíró hadsereg fog győzni. Ilyen legyen a magyar oktatók serege is!

Itt az idő, hogy minden tényező közreműködjön a jobb jövő érdekében. Az erőpróba rettenetes komolyságára ezelőtt soha nem gondoltunk. A nemzeti lét és nem-lét kérdése ily kérlelhetetlenül nem volt fölvetve. Vígan élveztük a kultúra ezerféle áldását. Rózsaszínű fátyol eltakarta a lét zordonságát. De most szétszaggatta az erős vihar a hiú tetszelgések szövedékét. Most ébredünk öntudatára annak, mily óriási munka vár ránk. A szervezés törvényei paran-

csak, olyan parancsok, melyeknek követésétől nemzeti életünk függ. A nemzetnevelők föladata meg van határozva.

A romboló erő viharos szertelensége föllángolt a háború öldöklő hatásában. Szakadatlan makacs erőfeszítés kell a győzelemhez. A fegyelmezett pusztító energiák tombolását váltsa fel fegyelmezett alkotó energiák szívós munkája!

A háborúban sóvárgó, emésztő vágyódással keressük azt a Napóleont, ki csodálatos stratégiai elmeéllel végleges és döntő csapást mér az ellenségre és számunkra a boldog, édes békét megszerzi. A békeidőben más energiacsoport lép akcióba, ekkor a kultúrenergiák zajtalan, de nem kevésbé idegfeszítőbb elsőbbségért folyó küzdelme dúl a nemzetek között. A nevelők és oktatók az összes kulturális energiák hatásképességének emelésén fáradoznak. Ők is a nemzet hatalmának és győzedelmének munkásai. A végleges diadal azonban még várat magára. Csak jönne el itt is a nagy szervező, a vezér, a nagy ember, aki képes a mélyen fekvő dolgok egyszerű, átható meglátására, aki tetterejével rendet, összhangot és egységet teremt a szertehulló, ellentétes irányú törekvések között, ki látja a nagy célt és mindent ennek tud alárendelni, bír avval a bátorsággal, mely minden nagy dologhoz szükséges. Merész, kezdeményező szelleme megalkuvást nem ismer, a pillanat hatalmi érdekei nem tántoríthatják el, föl tudja áldozni a

jobb jövő érdekében a régi, elavult kultúrájú területeket. Nem törődik a rövidlátók fecsegésével, nem a pozíciójukból kizavart békétlenkedők ármánykodásával és önző agyarkodásával, halad a maga útján tudatosan. Előre! Önértetét és nyugodt bátorságát acélosítja a szorgos munkával és nagy körültekintéssel megalkotott terv áttetsző zsenialitása.

A kulturális munka területén számos reform vár elintézésre. A népoktatási törvény revíziója, a középiskola új szervezete, a tanítóképzés évfolyamainak kiterjesztése, az ismétlő-iskola és ifjúsági egyesületek újjáalkotása mind olyan problémák, melyeknek sikeres szervezése elősegítheti a kultúra dicső győzelmét. Most, midőn a világháború miatt a nemzetvédelem összes tényezői fokozottabb méltánylást találnak, ne felejtjük el, hogy a helyesen szervezett nemzetnevelés a hathatós nemzetvédelem legfontosabb feltétele és biztosítója.